

ВІДГУК

офіційного опонента доктора медичних наук,
професора **Бездітка Павла Андрійовича**
на дисертаційну роботу **Алеєвої Наталії Миколаївни**
«Обґрунтування застосування контактної корекції для розвитку стану
сенсорного та моторного апаратів бінокулярного зору
у дітей шкільного віку з аметропіями»,
поданої в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 26.613.112
при Національному університеті охорони здоров'я України
імені П. Л. Шупика МОЗ України
на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
за спеціальністю 222 «Медицина» (наукова спеціальність «Офтальмологія»)

Науковий керівник: чл.-кор. НАМН України, професор, доктор медичних наук, завідувач кафедри офтальмології Національного медичного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика Риков Сергій Олександрович.

Обґрунтування вибору теми дослідження.

Міопія продовжує залишатися одним з найбільш поширених в світі очних захворювань і найбільш частою причиною зниження зору. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, кількість людей, які страждають на міопію, в розвинених країнах коливається від 10 до 90%.

Гіперметропія у структурі аномалій рефракції складає 27%. При цьому, гіперметропія понад 4,0 дптр становить близько 1% пацієнтів, супроводжуючись значним порушенням зорових функцій. При відсутності оптичної корекції діти знаходяться в умовах зорової депривації, що веде до недорозвинення механізмів аналізу зображень і, як наслідок, до амбліопії.

Міопія та гіперметропія можуть супроводжуватися анізометропією. Анізометропія може викликати анізоакомодацію, анізейконію та ослаблення стереопсиса, амбліопію та косоокість. Частота анізометропії серед населення, за літературними даними коливається від 2,5 до 54,8%.

Провідна роль у комплексі заходів з контролю міопії відводиться підбору повноцінної корекції, яка повинна створювати умови для розвитку

зорового аналізатора та забезпечувати максимальну гостроту зору.

Одним з найважливіших напрямлень сучасної педіатричної офтальмології є розробка перспективних методів корекції зору та утворення умов для правильного формування та збереження повноцінного зору у дітей з аномаліями рефракції. Дослідження застосування МКЛ у дітей та підлітків є особливо актуальним за останні роки в зв'язку з удосконаленням матеріалів та типів КЛ.

В дитячому віці відбувається інтенсивний розвиток зорового аналізатора, активно розвиваються асоціативні зв'язки в зоровій корі, формуються зорові функції. Некориговані аметропії, особливо середнього та високого ступенів, призводять до дезадаптації зорового сприйняття. Клінічні прояви дезадаптації зорового сприйняття: астенопія, амбліопія, порушення бінокулярного зору, гетерофорії, косоокість.

Основна умова для формування правильних зорових функцій – повноцінна оптична корекція аметропій. Її відсутність в сенситивний період розвитку зорової системи призводить до виражених функціональних порушень органа зору.

У зв'язку з цим, підвищення ефективності лікування дітей шкільного віку з короткозорістю та далекозорістю із застосуванням оптичної корекції, що обґрунтована за результатами дослідження функціональних, морфометричних та форометричних показників органа зору є актуальним завданням сучасної офтальмології, рішення якого дозволить оптимізувати тактику медичної допомоги дітям, шляхом своєчасної корекції аметропій.

Зв'язок теми дисертації з державними чи галузевими науковими програмами.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі офтальмології Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика МОЗ України як фрагмент науково-дослідних робіт: «Клінічне та експериментальне обґрунтування діагностики, лікування та профілактики рефракційних, дистрофічних, травматичних і запальних захворювань органа зору»

(№ держреєстрації 01100002021), термін виконання 2020-2025 роки. Автор була співвиконавцем і виконувала фрагменти дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження.

Аспірантом Алеєвою Наталією Миколаївною доповнені наукові дані про застосування контактної корекції у дітей шкільного віку з міопією. Встановлено, що через 3 роки підвищується: некоригована гострота зору на 47% ($p < 0,05$), а при корекції окулярами - на 5% ($p < 0,05$), коригована гострота зору - на 8% ($p < 0,05$), а при корекції окулярами - на 2% ($p > 0,05$), при збільшенні сфероеквівалента на 17% ($p < 0,05$), а при корекції окулярами - на 23% ($p < 0,05$), довжини передньо-задньої вісі (ПЗВ) ока - на 4% ($p > 0,05$), при корекції окулярами - на 4% ($p > 0,05$), зміни заломлення рогівки та її товщини не були суттєвими ($p > 0,05$).

Аспірантом Алеєвою Наталією Миколаївною розширено наукові знання щодо застосування контактної корекції у дітей шкільного віку з гіперметропією. Встановлено, що через 3 роки підвищуються показники некоригованої гостроти зору на 85% ($p < 0,01$) (при корекції окулярами - на 50% ($p < 0,05$)), коригована гострота зору - на 7% ($p < 0,01$), (при корекції окулярами - на 3% ($p > 0,05$)), зменшується показник сфероеквіваленту на 38% ($p < 0,05$), що пов'язане з віковими змінами очей.

Теоретичне значення результатів дослідження.

В результаті проведених автором досліджень були доповнені наукові дані щодо комплексу показників, що характеризують акомодативну функцію органу зору та форію у дітей шкільного віку з міопією.

Аспірантом Алеєвою Наталією Миколаївною доповнені наукові дані щодо поліпшення показників акомодатії, м'язового балансу органу зору у дітей шкільного віку з гіперметропією.

Практичне значення результатів дослідження.

Аспірантом Алеєвою Наталією Миколаївною обгрунтовано застосування контактної корекції, що має позитивний вплив на розвиток рефракції, сенсорних та моторних апаратів біокулярного зору у дітей шкільного віку при короткозорості та далекозорості.

Використання м'яких силікон-гідрогелевих асферичних контактних лінз у дітей шкільного віку з міопією при довготривалому (3 роки) спостереженні сприяло покращенню показників акомодативної та форої.

Аспірантом Алеєвою Наталією Миколаївною проведений порівняльний аналіз між дітьми шкільного віку з гіперметропією, що користуються контактною корекцією, окулярами встановив, що застосування МКЛ сприяє не тільки підвищенню некоригованої та коригованої гостроти зору, а також суттєво поліпшує показники акомодативної, вергенцій, диспаратних ділянок очорухового апарату та їх взаємодії у порівнянні з дітьми, які застосовують окуляри. Використання МКЛ у дітей шкільного віку з гіперметропією через 3 роки спостережень сприяє підвищенню некоригованої гостроти зору на 23% ($p < 0,05$), коригованої гостроти зору - на 3%, гостроти стереозору - на 7% ($p < 0,05$), та збільшує амплітуду акомодативної - на 7% ($p < 0,05$), негативну частину відносної акомодативної - на 8% ($p < 0,05$), позитивну частину відносної акомодативної на 12% ($p < 0,01$), зменшує надлишок акомодативної відповіді на 27% ($p < 0,01$), гнучкість акомодативної - на 13%, фороїю на близькій дистанції на 15% ($p < 0,05$), зменшує співвідношення акомодативної конвергенції до акомодативної на 8% ($p < 0,05$), ніж у дітей після застосування окулярів.

Результати дисертації впроваджені в роботу закладів охорони здоров'я в якості: «Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах. Порушення рефракції та акомодативної» та «Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Порушення рефракції та акомодативної: міопія, гіперметропія, астигматизм, анізометропія, пресбіопія, порушення акомодативної, амбліопія, кератоконус, контактна корекція зору». Видані в співавторстві Методичні

рекомендації.

Ступінь обґрунтування та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота Алеєвої Наталії Миколаївни виконана на сучасному науково-методичному рівні із застосуванням принципів доказової медицини та відповідає існуючим вимогам щодо проведення клінічних досліджень. Наукові положення, висновки, рекомендації, які викладені у роботі одержані на достатньому фактичному матеріалі. Методи статистичного аналізу, використані в роботі, адекватні, проведені на сучасному рівні за допомогою стандартних програм статистичного аналізу.

Дослідження проводили з дотриманням основних положень Конвенції Ради Європи щодо прав людини та біомедицину; принципів біоетики та законодавчих норм. Вірогідність отриманих результатів отримана на практиці в основних та групах порівняння. Рисунки і таблиці, які наведені в роботі переконливі. Висновки і практичні рекомендації конкретні науково обґрунтовані, логічно пов'язані з одержаними результатами дослідження і дозволяють вважати їх повністю обґрунтованими.

Оцінка змісту, оформлення та обсягу дисертації, її завершеність в цілому, зауваження щодо оформлення.

Дисертаційна робота Алеєвої Наталії Миколаївни «Обґрунтування застосування контактної корекції для розвитку стану сенсорного та моторного апаратів біокулярного зору у дітей шкільного віку з аметропіями» викладена на 177 сторінках друкарського тексту, складається з анотації, вступу, двох розділів, висновків, практичних рекомендації, списку використаних джерел літератури, додатків. Матеріали дисертації ілюстровано 59 таблицями і 2 рисунками. Список літератури містить 150 джерел, що свідчить про актуальність обраної теми для вітчизняної та світової офтальмології.

У «Вступі» стисло викладена актуальність теми дисертації, сформульовані мета і завдання дослідження, відображена загальна

характеристика роботи. Вступ написано за загальноприйнятою схемою. Зауважень до розділу немає.

Розділ 1 «Огляд літератури» являє собою детальний аналіз етіології, патогенезу аметропій у дітей та методи їх корекції за даними сучасної світової літератури. Детально описано дизайн, дослідження, матеріали і методи досліджень. Зауважень до розділу немає.

У розділі 2 «Матеріали і методи досліджень» наведено дизайн клінічних досліджень. Клінічні процедури, які проводилися дисертантом відповідають вимогам існуючих положень про захист прав людини та правил біомедицини. Обґрунтовано та послідовно описано методи досліджень, статистичної обробки, що дозволяє зробити висновок про обізнаність та високий професійний рівень здобувача. Зауважень до розділу немає.

Розділ 3 дисертації присвячено аналізу дослідження клінічних, функціональних, морфологічних та форометричних показників органа зору при контактній корекції та корекції окулярами міопії у дітей шкільного віку. Розділ має чітке викладення матеріалу, ілюстрований рисунками та таблицями, наприкінці містить резюме та перелік публікацій автора, які відображають його вміст. Зауважень до розділу немає.

Розділ 4 дисертації містить дані щодо аналізу дослідження клінічних, функціональних, морфологічних та форометричних показників органа зору при контактній корекції та корекції окулярами гіперметропії у дітей шкільного віку. Рисунки та таблиці повністю відображають обсяг та значимість проведених досліджень. Наприкінці розділу резюме та перелік публікацій автора, в яких висвітлено основні результати. Зауважень до розділу немає.

У розділі 5 «Аналіз результатів дослідження застосування контактної корекції у дітей шкільного віку з аметропіями» проаналізовані отримані результати, проведено порівняння їх з відомими даними сучасної світової та вітчизняної літератури з теми дисертації, зроблені конкретизуючі висновки

та практичні рекомендації.

Робота написана у науковому стилі, грамотною літературною мовою. Всі розділи дисертації написані чітко із дотриманням структури роботи відповідно до дизайну дослідження.

Висновки, які наведені в дисертації, повністю відповідають меті поставленим на початку дослідження завданням, є вичерпними і послідовними.

Всі публікації за матеріалами роботи відповідають вимогам МОН України. В цілому робота виконана на високому методологічному рівні. Принципових зауважень немає.

Під час вивчення роботи виникли наступні питання:

1. Скажіть будь-ласка чи були у пацієнтів основної групи прояви астенопії? З яким видом корекції?

2. Чи застосовувались в дослідженні форії інші методи, окрім методу з циліндром Маддокса? Яким методом Ви проводили дослідження форії на близькій відстані? Якими нормами форії ви керувались?

Зауваження. В роботі зустрічаються поодинокі орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки.

Зазначені питання та зауваження не носять принциповий характер і незнижують наукової цінності дисертації.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях.

Основні результати дисертації Алеєвої Наталії Миколаївни викладені в 25 наукових працях, зокрема 4 статті у наукових фахових виданнях України відповідно до переліку наукових фахових видань України. Крім того опубліковано 11 робіт – тези в матеріалах науково-практичних конференцій, та додатково: 1 патент на корисну модель, 2 – нововведення, 1 – свідоцтво про реєстрацію права на твір, 1 – розділ в навчально-методичному посібнику, 2 – нормативно-правові документи МОЗ України, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист.

Дисертація є особистою науковою роботою здобувача. Спільно з науковим керівником чл.-кор. НАМН України, доктором медичних наук, професором С. О. Риковим визначена ідея наукового дослідження, сформульовані мета і завдання дисертаційної роботи та її методологія.

Автором самостійно проведено патентний пошук та аналіз наукової літератури за темою дисертації. Автор самостійно провела обстеження, лікування та клінічні спостереження за 338 дітьми (676 очей) з аметропіями та створила базу даних.

Статистичний аналіз результатів клінічних, морфологічних та функціональних досліджень проведено автором самостійно. Аналіз і узагальнення результатів клінічних, та функціональних досліджень, формулювання наукових положень, висновків і практичної значущості результатів дисертації зроблені спільно з науковим керівником.

У наукових працях, опублікованих за матеріалами дисертації в співавторстві здобувачу належить провідна роль у формулюванні мети, завдань, методології дослідження, статистичній обробці та аналізі результатів.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

Проаналізувавши матеріали дисертації здобувача ступеня доктора філософії Алеєвої Наталії Миколаївни на тему: «Обґрунтування застосування контактної корекції для розвитку стану сенсорного та моторного апаратів бінокулярного зору у дітей шкільного віку з аметропіями», не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації. Встановлено, що при комп'ютерному тестуванні електронної форми дисертації і наявних за її темою публікацій через програму «Anti-Plagiarism» та за допомогою системи StrikePlagiarism в

наданих матеріалах дисертації не виявлено порушень академічної доброчесності. Робота визначається самостійною та може бути допущеною до захисту.

Рекомендації щодо використання результатів дисертаційного дослідження в практиці.

Результати дисертаційного дослідження можуть застосовуватися у науковій і навчальній роботі профільних і суміжних кафедр медичних вищих навчальних закладів України.

Отримані практичні результати можливо застосовувати у роботі офтальмологів та офтальмологів дитячих, які займаються лікуванням аномалій рефракції.

Відповідність дисертації спеціальності та профілю спецради.

Дисертація Алеєвої Наталії Миколаївни на тему «Обґрунтування застосування контактної корекції для розвитку стану сенсорного та моторного апаратів бінокулярного зору у дітей шкільного віку з аметропіями» повністю відповідає паспорту спеціальності 14.01.18 – офтальмологія. Дисертація повністю відповідає профілеві спеціалізованої вченої ради.

Відповідність роботи вимогам, які пред'являються до ступеня доктора філософії.

Дисертаційна робота Алеєвої Наталії Миколаївни на тему «Обґрунтування застосування контактної корекції для розвитку стану сенсорного та моторного апаратів бінокулярного зору у дітей шкільного віку з аметропіями» представлена на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 222 Медицина (наукова спеціальність «Офтальмологія») присвячена актуальній проблемі сучасної офтальмології, є закінченою науково-дослідною роботою, яка містить нові положення і нові науково-обґрунтовані результати в галузі офтальмології, що в сукупності розв'язують важливе науково-практичне завдання підвищення ефективності лікування дітей шкільного віку з короткозорістю та

далекозорістю з застосуванням оптичної корекції, що обґрунтована за результатами дослідження функціональних, морфометричних та форометричних показників органа зору. Виходячи з актуальності теми, за об'ємом та рівнем досліджень, наукової новизни результатів, теоретичної та практичної цінності отриманих даних, об'єктивності та обґрунтованості висновків, беручи до уваги отримані результати та особистий внесок здобувача, дисертаційна робота Алеєвої Н. М. на тему «Обґрунтування застосування контактної корекції для розвитку стану сенсорного та моторного апаратів бінокулярного зору у дітей шкільного віку з аметропіями», повністю відповідає вимогам пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 та наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її автор, Алеєва Наталія Миколаївна, заслуговує повністю заслуговує присвоєння ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» (наукова спеціальність «Офтальмологія»).

Офіційний опонент:
завідувач кафедри офтальмології
Харківського національного
медичного університету МОЗ України
доктор медичних наук,
професор

П. А. Бездітко